

Duizend eenzame fietsers organiseren zich

Opbouwwerkers gaan voor eigen gezicht vechten

Trouw, 27 februari 1974

UTRECHT — Er zijn in ons land minstens duizend Eenzame Fietsers; opbouwwerkers, die ondanks alle tegenwind zichzelf een weg banen, maar de moeilijkheid is, dat die Eenzame Fietsers 'geen smoelwerk' hebben, zodat nauwelijks duidelijk is, waarheen ze zichzelf een weg banen. Om aan het feit, dat het 'Opbouwwerk geen smoelwerk heeft', zoals de folder het zo plastisch uitdrukt, iets te doen, is op initiatief van een tiental opbouwwerkers een beroepsorganisatie opgericht, die luistert naar de naam 'De Eenzame Fietser'.

Een naam, die mede onder invloed van de langspeler 'Hoe sterk is de eenzame fietser' van Boudewijn de Groot, die daarmee een sterke comeback maakte, tot stand is gekomen, maar die daarom niet minder symbolisch is voor de manier, waarop de opbouwwerker zijn vak uitoefent. Zoals het een nieuwe organisatie betaamt, heeft ook 'De Eenzame Fietser' een aantal punten opgesteld, die men wil verwezenlijken. Dit alles - om geheel in stijl te blijven - onder de naam: 10-versnellingsplan. Over dit plan, de organisatie en over wat het eigenlijk opbouwwerk is en zou moeten zijn spreken wij met twee leden van 'De Eenzame Fietser': Lia de Wilde en Ton Joore. Lia de Wilde is staffunctionaris bij de Nederlandse vereniging van maatschappelijk werkers (NVMW) in Utrecht en volgt de urgentieopleiding voor opbouwwerker. Zij is door de vereniging tijdelijk vrijgesteld om te proberen 'De Eenzame Fietser' op weg te helpen, omdat, zoals ze zelf zegt, ook de NVMW er een zeker belang bij heeft, dat eveneens andere welzijnswerkers zich organiseren. Ton Joore is opbouwwerker in een oude stadswijk in Den Bosch en heeft als zodanig al enkele jaren praktijkervaring opgedaan.

De aanleiding tot het oprichten van 'De Eenzame Fietser' was een onderzoek, dat enkele doctoraalstudenten van het Andragogisch instituut van de universiteit van Groningen in het voorjaar van 1972 hielden onder veertig opbouwwerkers, die met name bezig waren in oude stadswijken. Eén van die onderzoekers was drs. J. Smit, nu opbouwwerker in Meppel. Kort samengevat zijn de conclusies van dat onderzoek zegt hij: dat de opbouwwerker nauwelijks uit de voeten kan met de problematiek, waarmee hij wordt geconfronteerd. Dat onderzoek is de aanzet geweest voor een tweetal conferenties, die het afgelopen, jaar in Bergen (NH) zijn gehouden en waaraan behalve een aantal opbouwwerkers ook mensen van het Landelijk Ombudsteam Stadssanering deelnamen. Samen kwam men erachter, dat de opbouwwerkers veelal los van elkaar werken en dat terwijl ze vaak dezelfde moeilijkheden ondervinden. Bijvoorbeeld in het tegenspel bieden aan de beleidsplanning van de overheid bij de sanering van wijken en ook in hoeverre men bij acties wordt gedekt door het bestuur van de stichting, waarbij men in dienst is. Ook bleek, dat er behoefte is aan scholing, terwijl het daarnaast hoog tijd is, dat er eens met elkaar wordt gesproken over de arbeidsvoorwaarden.

Vakbond

Al deze zaken zijn ook terug te vinden in het zogeheten 10-versnellingenplan, dat de vaart van actie aangeeft. En waarbij het uiteindelijke doel is de opbouwwerker een gezicht te geven en samen met andere organisaties van welzijnswerkers te komen tot een vakbond van welzijnswerkers. Iemand, die het bovenstaande leest, hoeft zich dan ook niet te verbazen, dat er over wat nou eigenlijk een opbouwwerker is, geen eensluidende mening bestaat.

Lia de Wilde formuleert het als volgt: 'Een opbouwwerker is iemand, die werkt met grotere groepen mensen (samenlevingsverbanden, buurten, wijken, dorpen en die probeert samen met die mensen oplossingen te vinden voor zaken, die hen in hun woon- en leefsituatie niet bevallen. Dat kan zowel zijn tegen saneringsplannen van de gemeente als het opzetten van crèches en sociëteiten voor bejaarden en buitenlandse werknemers.

Ton Joore is het daar wel mee eens, maar spitst het meer toe op het feit, dat er grote groepen in de samenleving zijn - en hij denkt dan met name aan de arbeiders - die geen greep meer hebben op hun eigen situatie. Mensen, die bijna nooit serieus worden genomen en geen enkele stem in het kapittel hebben. Hij vindt het belangrijk, dat daar wat aan wordt gedaan. Men heeft de naam 'De Eenzame Fietser' gekozen om eens af te zijn van al die afkortingen en ook omdat deze wel symbolisch is voor de opbouwwerker. 'De Onderkruiper', een naam, die ook werd voorgesteld, heeft men bij nader inzien toch maar laten vallen. De opbouwwerker - meestal als vooropleiding sociale academie, hoewel er ook andere mogelijkheden zijn - verbindt zich veelal aan een stichting om vandaaruit met de mensen uit de buurt - zijn werkerterrein - te werken aan de opbouw van de samenleving. Dat het vak als zodanig een vrij chaotisch beeld geeft is op zich niet zo verwonderlijk, omdat opbouwwerker nog een heel jong beroep is. Het is de jongste tak aan de agogische stam, zoals dat heet en de laatste jaren enorm opgekomen.

Platform

Uit de reacties, die bij de Eenzame Fietser zijn binnengekomen - de meeste vrij positief - kan worden opgemaakt, dat er bij de opbouwwerkers behoefte bestaat aan een platform om mét collega's over het werk te praten. Met name wordt aangedrongen op een goede rechtspositieregeling, die dan tevens een soort garantie inhoudt. Zo van dit is een opbouwwerker en daar kun je dat en dat van verwachten. Te vaak nog gebruikt bijvoorbeeld een gemeentebestuur een opbouwwerker als iemand, die de plannen van de gemeente aan de bewoners van een wijk moet verkopen. Hij moet dan een zogeheten inspraakprocedure op gang brengen, terwijl in feite al vaststaat, dat de plannen - om bijvoorbeeld in een bepaalde wijk huizen te slopen voor een vierbaans-verkeersweg - hoe dan ook zullen worden uitgevoerd. Het gevaar bij dit soort situaties is, dat de opbouwwerker in zijn beroep concessies gaat doen, waardoor hij de mensen, voor wie hij eigenlijk zou moeten opkomen, in de kou laat staan. Datzelfde geldt natuurlijk ook voor die opbouwwerkers, die werkzaam zijn in dorpen en leefgemeenschappen. Ook daar geldt, dat het belangrijk is de mensen bewust te maken van hun rechten. Juist in dorpen bestaat nog veel autoriteitenvrees in 'de trant van meneer de burgemeester zal het wel weten'.

Trieste sfeer

Ton Joore, gevraagd naar zijn beweegredenen om het opbouwwerk in te gaan, zegt: 'Het feit dat de arbeiders monddood worden gemaakt. Dat trok mij het meeste aan. De verschrikkelijke trieste sfeer, waarin die mensen moeten leven. De apathie, die daaruit voortkomt, het weinige zelfvertrouwen, dat ze hebben en het feit, dat ze geen vertrouwen hebben in alles, wat overheid is.'

Lia de Wilde vertelt, dat ze vanuit het maatschappelijk werk bij het opbouwwerk terecht is gekomen, omdat je ziet dat 'veel dingen niet aan de mensen zelf liggen, maar aan de omstandigheden, waarin ze gedwongen zijn te leven.' Daarbij heb ik het gevoel, dat je met opbouwwerk iets meer aan die omstandigheden zou kunnen doen en daaraan wil ik nu proberen te werken. Veel mensen hoeven helemaal geen cliënt van de maatschappelijk werker te zijn. Als je ziet wat bijvoorbeeld de woningnood aanricht in de persoonlijke sfeer. Dat is ontzettend. Het probleem is echter de

woningnood en het feit, dat een woning nog steeds een winstobject is, wat weer samenhangt met de kapitalistische opbouw van deze maatschappij, waarin dit marktmechanisme kan functioneren.

Niet duidelijk

Dorien van Wijk heeft in opdracht van het Nederlands instituut voor maatschappelijk opbouwwerk (NIMO) een onderzoek ingesteld naar de opvattingen van de opbouwwerkers over hun beroep en de manier waarop ze dat beroep zelf gestalte gaven. Zij komt tot de conclusie, dat opbouwwerkers vooral mannen zijn in de leeftijd van dertig tot veertig jaar met een grote verscheidenheid aan opleiding, dat er sprake is van een behoefte aan bijscholing en specialisering in het opbouwwerk en dat 'noch de overheid, noch het particulier initiatief, noch de bevolking een duidelijke visie hebben op de opbouwwerker.

Dit alles, gevoegd bij de reacties, die 'De Eenzame Fietser' al heeft binnengekregen, maakt duidelijk dat er voor deze beroepsorganisatie nog heel wat te doen valt. En 'Hoe sterk deze eenzame fietser' (om met Boude wijn de Groot te spreken) is, zal in de eerste plaats van de fietsende opbouwwerkers zelf afhangen. Met of zonder versnelling.